

Prvi narodnooslobodilački odbor u Potkezarju

Ispod istočnih obronaka Kozare nalazi se selo Grbavci koje danas ima oko 370 domova sa nešto preko hiljadu stanovnika, mahom starijeg svijeta, jer je omladina/kae i svuda/otišla u gradove ili inostranstvo "trbuhom za kruhom."

Jednu trećinu domaćinstava čine stariji bračni parovi bez djece, pa će se ta domaćinstva u dogledno vrijeme ugasiti. Selo je inače lijepo i privlačno, sa dosta šumaraka, dolova i brežuljaka, naročito pogodno za voćarstvo i stočarstvo.

Za vrijeme druge Pecijine bune/1875-78/bilo je u njoj učesnika iz ovog sela/Stari-davne pokojni-Marke Matavulj priča mi je kako je sa družinom išao pješice čak u Kraguljevac-on kaže "Kraguljevac"-i otuda donio pet oka baruta/.Tada je dosta stanovništva ovog kraja prebjeglo preko Save u Slaveniju koja je bila pod Austrijom i tamo ostalo sve do Berlinskog kongresa, jer je ondje vladala glad i lična i imovinska nesigurnost.

U ovom selu izbio je 1910.godine seljački pokret protiv trećine, nazvan "štrajk"/Vidi:Todor Kruševac:"Petar Kečić", "Prosveta" Beograd 1951, strana 35/.

Ustaniци su se sastali na dogovor na Drageljskoj glavici/susjedno selo gdje se nalazi crkvice pored visokih cerova/.Po završenom dogovoru uhvatili su se u kole i zapjevali:

"Begu božije, caru careve,

a begu ove eve", udarajući pritom šakom desne u lakat lijeve ruke-simbol bosanskog grba/Pe ličnom kazivanju dr.Branka Čubrilevića/. Iz ovog sela je i Save Zorić, poznati edmetnik-zelenokadrovac i hajduk koji je ubijen u G.Podgradcima 1918.od jednog odreda srpske vojske.

Prije početka Narodnooslobodilačke borbe u ovo selo navraćali su povremeno same šikuteri/poreznici/, drvarski trgovci i stranački kerteši-propagateri i bukači pojedinih buržoaskih partija, bereći se za glasove siromašnih seljaka.

Glavni zaseoci sela su:Čekići,Cvijići,Grandići,Ilisići,Zorići, Stanići,Matavulji,Šmitrani,Perići,Novakovići.

Odmah po izbijanju ustanka 1941.svi su pristali uz njega. Muške, ženske, stare i mlade pomagale je oslobodilačku berbu ličnim učešćem, stalnom vezom s partizanima/leger u Brusevcu/,ishranom boraca i ranjenika, prihvatanjem i smještajem jedinica, štaba i partizanske kuhinje. U selo su tada navraćali Mladen,Šoša,Boško Šiljegiović,Adem Kovačević,Atif Topić i drugi.Selo je prihvatilo i smjestilo i dosta izbjeglica iz Lijevčanskih sela i bilo stalna veza za prebacivanje boraca u Kozaru.

Mataavljski gajm bio je mjesto čestih sastanaka, dogovora, jer se nalazi na domak Kozare. Tu se česte igrale poznate kozaračke kole impjevale:

"Mi smo seje ispod Kozarice
gdje ne radja majka izdajice?;....

Da bi se uspješno i pravilno održavala stalna veza između vojske i naređa u ovom selu je održan 1.12.1941. sastanak u Grbovačkoj crkvi kome su, pored ostalih, prisustvovali Boško Šiljegović i Adem Kovačević. Na tom sastanku izabran je prvi seoski NO odbor u koji su ušli: Mihaile Šestić/živ/, Ignjatija Adžić/živ/, Milan Cvijić/živ/, Jovo Bavrlić /stradao u logoru u St. Gradišci/, Djeko i Cvije Mataavlji/živi/, Blagoja Šmitran/stradao u logoru/, Bogdan Čekić/eficir JNA/.

Tom prilikom izabran je za komandira pozadinske čete Temo Begunović, seoski trgovac/stradao u logoru/.

Zadatak odbora bio je: stalna veza sa vojskom u Kozari, obavještenja o neprijateljskim pokretima u pozadini, skupljanje hrane i odjeće za borce i ranjenike, pomaganje inekosnih porodica u obradi imanja, presude o eventualnim sukobima i nesporazumima između pojedinaca, vrbovanje i slanje novih boraca.

Odbor je radio do III neprijateljske ofanzive, odnosno do napada na Kozaru/ljeto 1942/. Tada su neki odbornici pohvatani i odvedeni u logor u Starej Gradišci, gdje su likvidirani, neki su se pridružili vojsci /Ignjatija Adžić, Djeko Mataavlji/, neki odvedeni u zarobljeništvo, a neki su ostali i dalje u selu kao ilegalni pozadinski radnici.

Najhrabriji borci ovog sela bili su: Ognjen Cvijić, poginuo kod Petnaestog/Vrbaška škola/, Milan Novaković/umro poslije rata/i Živko Ilisić/živ/.

Selo je u toku NOB dalo oko 500 boraca od kojih je preko 200 poginulo u borbi ili stradalo u logorima. Njima je kod Grbovačke crkve podignut lijep spomenik/s nepotpunim imenikom/.

Iz ovog sela je i trinaest legendarnih Skočevki na čelu sa Stojom Zmijanac koje su Cerkezi masakrirali u januaru 1944. u Gornjim Podgradcima. Njihova zajednička grobnica nalazi se u ceriku kod Grbovačke crkve sa dosta skromnim spomenikom.

Branko Mataavlji
Branko Dj. Mataavlji

